

Původ architektonických tradic předrománských kostelů s centrálním půdorysem v Čechách. Příkladová studie: Rotunda sv. Petra a Pavla na Budči.

Abstrakt

Předkládaná práce otevírá v minulosti tradičně diskutovanou, ale v posledních letech opomíjenou otázku původu architektonických tradic předrománských kostelů s centrálním půdorysem v Čechách. Oproti starším studiím se snaží o systematický a komplexní přístup a zohledňuje výsledky výzkumů jednotlivých kostelů provedených v posledních desetiletích.

Práce má dvě hlavní kapitoly. První se věnuje obecně předrománským kostelům s centrálním půdorysem. Je založena na katalogu 115 centrál z 8.11. století z oblastí tradičně pokládaných za území inspiračních zdrojů pro nejstarší kostly v Čechách: „západní“ oblast Východofranské říše, „východní“ Dalmácie a „jižní“ Itálie; k nim jsou pro srovnání přidána sousední území Velké Moravy, Maďarska a Polska. U jednotlivých lokalit je sledována nejen stavební podoba kostela, ale také jeho zázemí, funkce, okolnosti vzniku aj. Analýza shromážděných dat ukázala, že předrománské kostely s centrálním půdorysem v Čechách se nejvíce podobají soudobým kostelům na periferiích Východofranské říše: byly stavěny na podobném typu lokalit (regionální centra, hradiště, dvorce) v nově christianizovaných oblastech, měly zpravidla postavení vedlejších církevních staveb a funkci hrobových, relikviářových či memoriálních kaplí.

Druhou kapitolou práce je příkladová studie, jejímž předmětem je rotunda sv. Petra a Pavla na Budči postavená na přelomu 9./10. století jako jeden z nejstarších známých kostelů v Čechách. Studie opět zkoumá nejen vlastní rotundu, ale také druhý budečský kostel P. Marie a jejich zázemí. Jejím hlavním přínosem je revize vybrané archivní dokumentace z archeologických výzkumů a nová geodetická dokumentace obou kostelů. Revize vedou k diskusi některých dosavadních interpretací, včetně tradičního pohledu na hierarchii obou budečských kostelů. Závěr příkladové studie představuje Budeč nejen jako důležité administrativní centrum vznikajícího přemyslovského státu, ale zejména jako centrum misijní (napojené pravděpodobně na Bavorsko) a opěrný bod christianizace Čech; jako taková dobře zapadá do modelu nastíněného v závěrech první kapitoly práce. V neposlední řadě příkladová studie definuje úkoly pro další bádání o Budči, primárně kompletní revizi a digitalizaci archivní archeologické dokumentace, která je nezbytným krokem pro další zpracování již získaných dat a pro lepší poznání lokality.